

KPMG onderzoek “Cocoa certification”

Korte samenvatting, door Stichting Max Havelaar.

Achtergrond

Over het nut van certificatie bestaan in de cacaosector verschillende meningen. Sommigen beschouwen certificatie als een goed instrument om duurzaamheid in de cacaoketen te bevorderen en de levensomstandigheden van cocoaboeren te verbeteren. Anderen wijzen op de benodigde investeringen en zijn sceptisch over de netto-baten voor de boer.

Om die reden kreeg KPMG Advisory N.V. van ICCO, the International Cocoa Organisation, de opdracht om de kosten en baten van certificatie op een rijtje te zetten. KPMG ondernam daartoe zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve analyse. Het resultaat is in oktober 2012 verschenen onder de titel “Cocoa Certification –Study on the cost, advantages and disadvantages of cocoa certification.”

Ondanks uitdagingen die er ook zijn, concludeert KPMG dat er aanzienlijk bewijs is dat certificatie de sociale, economische en ecologische levensvoorwaarden van boeren en hun gemeenschappen heeft verbeterd. Fairtrade certificatie was prominent aanwezig in het onderzoeksmateriaal dat tot deze conclusie leidde. Hieronder volgen een aantal centrale bevindingen uit het rapport.

Het kwalitatief onderzoek

Dit deel van het onderzoek beoogde de belangrijkste voor- en nadelen van certificatie te identificeren, vanuit boeren/coöperatie perspectief. KPMG baseert zich in deze literatuurstudie op 24 primaire bronnen, die werden geselecteerd op basis van een aantal kwaliteitscriteria (o.a. impact staat centraal al kan het om verschillende thema's gaan; gebaseerd op direct veldonderzoek; wetenschappelijk methodologie.)

Negen studies gingen expliciet over cacao, maar ook andere producten kwamen aan bod. In twaalf studies was dat bijvoorbeeld (ook) koffie. Dit vanwege de relatief lage hoeveelheid studies die vooralsnog over cacao beschikbaar is, terwijl koffie een vergelijkbare certificatie-realistieit heeft. Achter elk van de uitkomsten geeft het rapport daarom tussen haakjes eerst het totaal aantal studies aan waarin het resultaat werd gevonden en daarna het aantal specifieke cacaostudies dat de uitkomst ondersteunt.

De literatuurstudie trekt conclusies over certificatie in het algemeen. De onderliggende studies evalueren specifieke certificatiesystemen. In de meerderheid van de studies, 15 van de 24, gaat het om Fairtrade. Organic komt 9x aan bod, Rainforest Alliance 6x en Utz Certified 5x. Naar specifieke systemen verwijst KPMG echter alleen als er uitzonderlijke punten te melden zijn.

Uitkomsten

Eerst komen de effecten op de productie aan bod. Boeren krijgen betere toegang tot agrarische inputs, landbouwtraining en krediet. De verbeterde landbouwpraktijk leidt tot een hogere productiviteit, een grotere opbrengst en betere kwaliteit. Aan de nadelige kant staat dat boeren om te voldoen aan de duurzaamheidsstandaard hogere kosten moeten maken en zich meer met registratie moeten bezighouden. Uit oogpunt van een beter zicht op inkomsten en uitgaven is dat laatste echter een voordeel. Een andere kostenpost is loonarbeid: die wordt duurder als aan de sociale eisen van de certificatie moet worden voldaan.

Dan de effecten op verkoop en inkomen. 13 studies, waarvan 5 in de cacao, wezen uit dat boeren hogere prijzen voor hun producten krijgen vanwege Fairtrade minimumprijzen en prijspremiums. Hun netto-inkomen stijgt als gevolg van certificering, zeggen 11 studies, waaronder 4 in de cacao. Ook verbetert certificering de toegang tot de markt en brengen lange termijncontracten stabiliteit voor de boeren. Negatief is wanneer boeren gedwongen zijn een deel van hun gecertificeerde producten toch op de conventionele markt te verkopen, want dan worden de voordelen van prijs en premiums minder significant.

Voor coöperaties versterkt certificatie hun economische en financiële levensvatbaarheid, wat zich voor de leden vertaalt in betere markttoegang, kredietverlening en hogere prijzen. Ook is gesignaleerd dat de prijsvoordelen van certificatie goed kunnen uitwerken voor de lokale concurrentieverhoudingen, waardoor handelaren alle boeren beter moeten gaan betalen. Vaak slagen met name Fairtrade gecertificeerde coöperaties er in de belangen van hun leden ook in andere dan handelsgremia te behartigen (Vagneron and Roquigny, 2011, die putten uit 77 studies over koffie, bananen en cacao.)

Maar het voldoen aan certificatie-eisen gaat niet zonder 'compliance kosten' (bv. training, interne kwaliteitssystemen etc.). Gebrek aan werkkapitaal is daarbij vaak een obstakel. Ook een ander knelpunt kan certificatie nog onvoldoende oplossen. De principes van participatief en democratisch bestuur zijn, ook in Fairtrade, moeilijk in praktijk te brengen als de leden ongeschoold zijn en, vooral in grote organisaties, onvoldoende informatie hebben. (Vagneron

and Roquigny, 2011). De leden zijn dan slecht in staat effectief deel te nemen in bestuursprocessen en laten beslissingen teveel bij de cooperatiestaf liggen.

Wat betreft vooruitgang op gemeenschaps- en sociaal niveau ziet de studie:

- toename in verantwoord gebruik van agro-chemicaliën en beter beheer van natuurlijke hulpbronnen, ecosystemen en biodiversiteit
- collectieve investeringen in productieve infrastructuur zoals verwerkende industrie, verbeterde wegen, kredietsystemen en onderwijsvoorzieningen
- soms groei van lokale werkgelegenheid
- grotere voedselzekerheid, betere huisvesting, hogere beloning voor werkers, betere gezondheid(szorg)
- indicaties van effectieve stappen op weg naar het elimineren van (onacceptabele vormen van) kinderarbeid

Veel van de positieve voorbeelden die het KPMG rapport op ontwikkelingsvlak presenteert, komen uit studies naar Fairtrade. Een terrein waar ook Fairtrade vooralsnog wisselende resultaten laat zien is dat van sexe-ongelijkheid. Er zijn voorbeelden te geven van inkomensverbetering en een sterkere machtspositie voor vrouwen, maar ook van situaties waarbij toename van economische activiteit hun werkbelasting heeft vergroot.

Een algemene constatering is dat de 'cost of compliance' die certificatie met zich meebrengt vooral voor kleine boeren een barrière vormen. Fairtrade lijkt hierop de uitzondering. Hier is de grootste uitdaging voor de boeren het basisniveau van organisatie te bereiken dat Fairtrade als toegangseis stelt.

Het kwantitatieve onderzoek.

KPMG heeft zich in het kwantitatieve deel van de studie geconcentreerd op de twee belangrijkste cacao producerende landen, Ivoorkust en Ghana, met gezamenlijke zo'n 60% van de wereldwijde cacao-productie. In de analyse werden drie certificatieschema's opgenomen die in de cacao-markt de toon aangeven: Fairtrade, Rainforest Alliance en UTZ Certified (UTZ). Samen waren zij in 2010 goed voor ruim 6% van de totale cacao-markt.

Kernvraag om te beantwoorden was of het netto-effect van certificatie positief is voor de winst- en verliesrekening van de boer. KPMG heeft ervoor gekozen haar berekening te maken op het geaggregeerde boer/coöperatie-niveau. Zij werkt met een methodiek die in meerdere onderzoeksfases is ontwikkeld. In het rekenmodel zijn specifieke data van de

respectievelijke certificatieschema's ingevoerd. De variabelen die worden meegenomen: premium per ton gecertificeerde cacao; 'leakage' naar de conventionele markt van gecertificeerde cacao; 'leakage' door verdubbeling van certificatiekosten door aansluiting bij meer dan een systeem; kosten van ICS (Internal Control System) en organisatie; arbeidskosten; kosten van training; certificatie-gerelateerde kosten in hardware; audit kosten; vaste/variabele fees voor de certifier.

Enkele centrale uitkomsten

- Een archetypische coöperatie zal in Ivoorkust na 6 jaar waarschijnlijk plm. 114 USD per ton cacao aan zijn certificatie hebben verdiend. In Ghana is dat bijna 382 USD/ton. De terugverdientijd is in Ghana plm. 1 jaar en in Ivoorkust tussen 2 en 3 jaar.
- De belangrijkste factor in dit resultaat is de opbrengstverhoging als gevolg van de betere landbouwpraktijk die certificatie met zich meebrengt.
- Maar ook zonder een verhoogde opbrengst zou de business case positief blijven: 84 USD in Ivoorkust en 38 USD in Ghana.
- KPMG heeft ook berekeningen gemaakt t.a.v. verschillen tussen de drie systemen. Zowel in Ghana als in Ivoorkust is Fairtrade koploper in de kosten/baten analyse over een periode van 6 jaar. Het rapport maakt de resultaten per systeem in een grafiek zichtbaar (pag. 59 – 61).
- KPMG waarschuwt wel dat in dit stadium nog geen definitieve conclusies te trekken zijn over deze verschillen. Meer gedetailleerd onderzoek in het veld is wenselijk, omdat de praktijk kan afwijken van de gekozen archetypen.

Premieverdeling tussen boer en coöperatie¹

De tweede meest belangrijke determinant voor de netto-baten is de betaalde premie. De drie systemen gaan op een verschillende manier om met premiebetaling. .

In Fairtrade komt standaard 200 USD op de prijs voor een ton cacao², betaald aan de coöp.³. In de Algemene Vergadering van de organisatie beslissen de boeren samen hoe de premie

¹ Noot van SMH - In Fairtrade gaat het overigens niet alleen om de directe verdeling van financiële baten tussen cooperatie en boer. Ontwikkelingsinvesteringen op centraal niveau hebben een cruciale plaats in het systeem. Voor kleine boeren brengt dit collectieve diensten en goederen binnen bereik die men zich individueel niet zou kunnen permitteren en die op huishoudniveau kostenverlagend uitwerken.

² Fairtrade werkt bovendien met een minimumprijs van 2000 USD/ton. De minimumprijs is alleen van kracht als de marktprijs lager is.

³ Fairtrade certificeert uitsluitend organisaties: organisaties van kleine boeren.

wordt besteed. Als regel (maar uitzonderingen zijn mogelijk) wordt met de premie collectief geïnvesteerd. Een auditor controleert voor de certificeerder of de besteding correct is verlopen⁴.

Rainforest Alliance kent geen vaste premie. De hoogte van de premie wordt bepaald door de markt en varieert van plm. 150 USD/ton in Ghana tot plm. 200 USD/ton in Ivoorkust. De verdeling van de premie wordt niet gecontroleerd.

Ook Utz heeft geen vaste premie. De hoogte van de premie wordt bepaald door de markt en betaald aan de certificaathouder⁵. De waarde varieert van plm. 152 USD in Ghana tot 140 USD in Ivoorkust.

Het rapport merkt op dat groeiend aanbod als gevolg van productiviteitsverbetering op langere termijn in balans dient te blijven met de vraag. Zo niet, dan zal een door de markt gedefinieerde premie verdwijnen en kunnen de cacao Prijzen zelfs beneden het bestaansniveau van de boeren zakken. De vaste minimumprijs en premie bij Fairtrade zijn te zien als een waarborg daartegen.

KPMG vroeg de schemahouders een indicatie te geven van het percentage van de premie dat cash naar de boeren gaat.

- Rainforest Alliance rapporteerde dat in Ghana 45-55% van de premie cash naar de boeren gaat, in Ivoorkust 50%.
- Utz rapporteerde dat in Ivoorkust 50% cash naar de boeren ging. In Ghana werd 23% gespaard op de bankrekening van de coöperatie, 24% werd gebruikt voor training en ICS-uitgaven, terwijl de overige 53% cash werd uitgekeerd.
- Fairtrade rapporteerde dat in 2010 in Ghana 75% van de premie cash werd uitbetaald, 14% werd gebruikt voor investeringen in landbouwinputs, gereedschap en trainingen. 9% werd gebruikt voor bedrijfsontwikkeling.

Het rapport constateert dat onderbouwing wenselijk is. Beter inzicht in de premieverdeling d.m.v. veldonderzoek is een van de aanbevelingen die KPMG doet voor vervolgstudie.

13 november 2012

⁴ Noot van SMH: Jaarlijks wordt een overzicht gemaakt van kwantitatieve Fairtrade data, waarin ook de premiebestedingen zijn opgenomen en gecategoriseerd.

⁵ Dat kan ook een exporteur zijn.